

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrť leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrť leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 14. avgusta 1878.

Obseg: O delitvi državnih daril kobilam in žebicam na Kranjskem. — Ali je koristno ali ne: vpregati krave? — Vce-nitev zemljišća za uravnavo zemljiškega davka meseca julija na Kranjskem. — Šolska letina. — Prislovice in reki iz Istre. — Popotne črtice. (Dal.) — Zgodovinske črtice o Kranjskem polku št. 17. — Z globočine morjá. (Dalje.) — Novice iz Bosne in Hercegovine. — Naši dopisi. — Noviĉar.

Gospodarske stvari.

O delitvi državnih daril kobilam in žebicam na Kranjskem.

Ta delitev bode letos na 3 krajih: V Šentjerneji za politične okraje: Krško, Litija, Novomesto in Črnomelj 2. dan septembra, — v Cerknici za politične okraje: Postojna, Kočevje, Logatec, Ljubljanska okolica in mesto Ljubljana 7. dan septembra, — v Kranji za politične okraje: Kranj, Radoljica in Kamnik 11. dan septembra. — Delitev premij se začne vselej ob devetih dopoldne.

V Kranji smejo samo kobile, mlade kobile in žebice Noriškega (teškega) plemena premije dobiti, v Šentjerneji in Cerknici pa tudi druge.

1. Za premijo smejo prositi lastniki kobil z žebetom od izpolnjenega 4. leta naprej, ki so zdrave, dobro rejene, so dobre plemenice in imajo s seboj lepo žebe, ki še sesa ali je že odstavljeno.

2. Premija se sme kobilam s žebetom le takrat prisoditi: a) ako je žebe od cesarskega ali sicer licenciranega žebca, in se to dokaže s postavno dopustnico; b) ako se prinese od župana narejeno in od pristojne politične okrajne oblastnije potrjeno spriĉevalo, ter se s tem dokaže, da je pripeljana kobila z žebetom že prej, ko je žebeta storila, last bila tega gospodarja, ki za premijo prosi.

3. Zarad tega, da je katera kobila s žebetom že v prejšnjih letih prejela enkrat ali večkrat premijo, ni izključena, da bi ne smela za naprej več premije dobiti.

4. Za premijo smejo prositi lastniki mladih kobil v 4. in 5. letu njihove starosti; te smejo le tedaj premijo dobiti: a) če so ubrejene od cesarskega ali licenciranega privatnega žebca, in se to dokaže s postavno pripustnico; b) če je mlada kobila najmanj eno leto že v posesti tistega, ki za premijo prosi, in če se to dokaže po spriĉevalu župana, katero je potrjeno od pristojne politične okrajne oblastnije.

5. Mlade kobile, katere so kakor take enkrat premijo dobile, utegnejo prihodnjiĉ premijo dobiti samo kot kobile s žebetom, če imajo lepo žebe, katero še sesa ali je že odstavljeno.

6. Za premijo smejo prositi lastniki lepих žebic po izpolnjenem drugem letu, če so dobro rejene in če po rasti svojega trupla obetajo, da se bodo za naprej dobro razvile.

7. Do premij imajo posestniki takih žebic le takrat pravico, če se s postavno pripustnico dokaže, da

so te žebice od cesarskega ali licenciranega privatnega žebca plemenjaka, in če se dokaže po spriĉevalu županovem, od pristojne politične okrajne gosposke potrjenem, da so jih posestniki sami izredili.

8. Kobilam s žebetom, mladim kobilam in žebicam, katerih lastniki za premijo prosijo, se bode delilo: tri darila po 40 srebrnih goldinarjev, šest daril po 30 srebrnih goldinarjev, šest daril po 25 srebrnih goldinarjev, štiri darila po 20 srebrnih goldinarjev, dve darili po 15 srebrnih goldinarjev.

Z ozirom na oznanilo od 24. marca t. l. se posestniki triletnih žebcev za pleme sposobnih povabijo, da naj te žebce pripeljejo ob času premiranja pred komisijo v ta namen, da se tam zapišejo, ker je mogoĉe, da jih komisija pozneje kupi.

Ali je koristno ali ne: vpregati krave?

Tudi o tem, ali se smejo brez škode za mleko krave za vprego rabiti ali ne, se ne manjka krivih misli.

Pravijo nekateri, da krava je le zato, da jo molzemo; drugi pa trdijo, da kakor vol se more vpregati tudi krava; če vol zavoljo vprege ne zgubi mesá, pravijo, tudi krava ne bo zgubila mleka.

Eno in drugo ni resniĉno; resnica leži v sredi.

Kmet, ki ima majhno kmetijo, da si redi kake 3 ali 4 krave za potrebe svojega gospodarstva, ne potrebuje vola, da bi gnoj na njive vozil, pridelke polja domu spravljal in bi sicer druga manjša opravila opravljal. S svojimi kravami zamore vse to brez škode opraviti pod tremi pogoji: prviĉ, da se ne preženó z uprego, drugiĉ, da se vpreganim malo več krme daje, in tretjiĉ, da se v zadnjih treh mesecih brejosti ne vpregajo več.

Vrh tega pa je še to pomisliti, da zdravju krave tekne, če pride iz zaprtega hleva na ĉisti zrak in si z gibanjem pod milim nebom okrepeĉá celi život, pa tudi tiste dele (organe), kateri delajo mleko.

Skušnje potrjujejo, da se od krav, ki jih malo po malo upregajo, namolze mleko z boljjo smetano, kakor pa od krav, ki so dan na dan zaprte v hlevu. Tudi je znano, da se krave raje vbrejijo, če se zmerno za delo rabijo in tako na ĉist zrak pridejo. Vse to so važne skušnje in prevdarka vredne!

Napaĉno bi paĉ bilo, ako bi se krave zadnje tri mesece svoje brejosti vpregale, ali če bi se od dveh vpreženih krav toliko zahtevalo, kakor od dveh volov.

Ker so krave bolj živahne in gibčne, kakor počasni voli, je tudi to prevdarka vredno in nam kaže, da se sme tudi s kravami orati, če je zemlja lahka in se, kakor je gori rečeno bilo, v tem delu ne preženó. Pamenten gospodar bo tudi v tem lahko pravo zadel.

Zato naj majhni kmetje po tem nasvetu ravnajo in prihranili si bodo marsikake stroške, kijih zadenejo, če si ne znajo s kravami pri gospodarstvu svojem pomagati.

Če ni sramota gospodarju, če sam v koš naklada gnoj, če sam orje, sam seno kosi in kaj družega opravlja, kar drugod opravljajo hlapci, mu pač tudi ne more sramota biti, ako krave previdno vprega in tako od njih dvojni dobiček vleče.

Gospodarske novice.

Vcenitev zemljišč za uravnavo zemljiškega davka meseca julija na Kranjskem.

Meseca julija se je dognala vcenitev

1. gledé poljedelstva:

v vcenitvenem okraji:		parcelami
Krškem	v 4 katastralnih občinah	z 11.403
Kočevskem	v 3 „ „	z 10.952
Črnomaljskem	v 3 „ „	s 10.878
Novomeškem	v 5 „ „	z 9.764
Logaškem	v 6 „ „	s 9.666
Postojnskem	v 5 „ „	s 7.202
Ljubljanske okolice	v 6 „ „	s 6.645
Radoljskem	v 3 „ „	s 5.033
Kamniškem	v 5 „ „	s 4.303
Litijskem	v 4 „ „	s 4.037
Kranjskem	v 2 „ „	s 1.079

skupaj v 46 katastralnih občinah z 80.962

V okraju Kranjskem se je vcenitev izvrševala le od 22. do 27. julija.

2. Vcenitev gozdov:

v vcenitvenem okraji:		parcelami
Kamniškem	v 23 katastralnih občinah	s 4.936
Krškem	v 10 „ „	z 2.491
Črnomaljskem	v 13 „ „	s 1865
Ljubljanske okolice	v 10 „ „	s 1791
Kranjskem	v 4 „ „	s 1054
Radoljskem	v 4 „ „	s 1017
Kočevskem	v 10 „ „	s 1014
Litijskem	v 2 „ „	s 561
Novomeškem	v 2 „ „	s 414
Logaškem	v 6 „ „	s 399
Postojnskem	v 7 „ „	s 93

skupaj v 91 katastralnih občinah s 15.635

* C. k. gornje-avstrijska vlada je oklicala prepo-ved, po kateri se ne smejo prešiči iz Ogerskega uvaževati v gornjo Avstrijo zato, ker razsajajo v nekaterih ogerskih okrajih hude koze med prešiči.

* *Francoski vremenski prerok* Mathieu de la Drome prerokuje od 13. do 21. dne t. m. po vsi Evropi dež in silne vetrove, tako, da se je povodinj bati. Vendar naj se kmetovalci ne ustrašijo tega prerokovanja, vsaj mu je tudi spodletelo prerokovanje od 3. do 13. dne t. m., ko je po njegovih besedah imela po vsi Evropi biti neprenesljiva vročina.

Šolske stvari.

Šolska letina.

Pod tem naslovom bodo tudi „Novice“ po večletni navadi poročale o šolstvu, kolikor jim je došlo letnikov (Jahresberichte) preteklega šolskega leta.

Letnik c. k. više gimnazije Ljubljanske

začenja se z razpravo prof. dr. Gartenauer-ja, kateri je naslov: „Der naturwissenschaftliche Materialismus“. Pisatelj, čuteč, da se je s to razpravo podal na zelo polzka tla, sicer izrečno objavlja, da razločuje „prirodopisni“ materijalizem od „etičnega“, al kako to? — vsaj sta zvezana tako strogo skupaj, da se ne dasta ločiti drug od drugega. Ni čuda tedaj, da je oni sestavek provociral ostro kritiko, in to tem bolj, ker take „svobodomiselne preiskave“ celó niso na pravem mestu v šolskih letnikih, v katerih med predmeti vsacega gimnazijskega razreda se nahaja v prvi vrsti veronauk (Religion). — Iz šolskih naznanil, ki jih je priobčilo ravnateljstvo, pozvemo, da je gimnazija Ljubljanska koncem leta imela 425 javnih učencev, 6 pa privatistov, in da je po takem ona, ki je pred kakimi 10 leti imela veliko večje število učencev, vendar še zmirom ena izmed tistih Avstrijskih gimnazij, katere imajo največ učencev in zato je bilo treba prvem trem razredom dati po dva razdelka. Po materinskem jeziku je v poročilu naštetih 317 Slovencev, 104 Nemci, 7 Italijanov, 1 Srb, 1 Čeh, 1 Anglež, — po veri so razen dveh vsi bili katoličani. Napredek učencev se sme primerno ugoden imenovati, kajti izmed 425 učencev dovršilo je svoje študije 49 z odliko, 283 pa z dobrim vspehom. — Profesorjev in učiteljev za obligatne in neobligatne nauke bilo je skupaj 28. — Kakor je gimnazija Ljubljanska ena izmed tistih, ki štejejo največ učencev, tako je tudi ona ena izmed tistih, ki so najbolj obdarovane s študentskimi stipendijami, kajti med 425 učenci je uživalo sto in eden študentske v skupnem znesku 7288 gold. 87 kr., tedaj je skoro vsak četrti dijak štipendist. Tudi podporni zaklad, ustanovljen leta 1856., je precejšen in je znašal 5725 gold. v obligacijah, 221 gold. 42 kr. pa v gotovini. Tudi nekateri učni pripomočki so bili dobro dotirani. — Kar se tiče učne osnove gimnazije Ljubljanske — pravi letošnji šolski letnik — da se je v obligatnih naukih v obče naslanjala na učni načrt od leta 1855., pa dopolnjena bila po nekaterih novejših ministerskih ukazih od l. 1871 in 1873. Po tej osnovi imajo poleg 8 razredov z nemškim učnim jezikom biti za spodnjo gimnazijo paralelke z deloma slovenskim učnim jezikom. Vsled tega se razlagajo v paralelki 1. razreda razen zemljepisja in matematike vsi predmeti v slovenskem jeziku; v paralelki 2. razreda pristopi še pri nemščini in v 2. semestru tega razreda pri prirodoznanosti nemški učni jezik; v paralelki 3. razreda se razun veronauka in slovenskega jezika učijo vsi drugi predmeti nemški. V viši gimnaziji je učni jezik slovenski edino le pri slovenščini. Slovenski jezik je obligaten nauk v slovenskih paralelkah in pri tistih učencih, ki iz njih dohajajo v višo gimnazijo; za učence, ki v 1. nemški razred gimnazije stopijo, ni slovenščina obligaten nauk, če tudi je njih materni jezik slovenski. (!)

C. kr. realne in višje gimnazije Novomeške letnik (program) ima na čelu svojem dva članka: prvi je slovenski, ki ga je pod naslovom „Slovenski dom“ spisal prof. P. Ladislav Hrovat (učitelj slovenščine, latinščine in grščine), — drugi pa nemški, ki ga je o pravdi, kedaj je Cicero prva dva fulminantna govora imel proti Katilini, pod naslovom: „Wann hat Cicero die beiden ersten Catilinarischen Reden gehalten?“ spisal profesor Josip Ogórek (učitelj latinščine in grščine), pa je zarad prepričlega prostora v letošnjem programu le polovično natisnen. Oba članka kažeta temeljito znanje predmetov, ki sta si jih častita pisatelja izbrala za svojo razpravo, — prvi članek pa je „Novicam“ tako prijazen, da zatajile bi čutstvo hvaležnosti.